

ВІДЗИВ

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Баймуратова М.О. на дисертацію ЛЕВЕНЕЦЬ Анжели Вікторівни на тему: «МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук із спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження, обраної Левенець А.В., не викликає сумнівів. Це обумовлено, насамперед тим, що глобалізаційні виклики сучасного світу змушують розвинуті демократичні держави до проведення політики поєднання максимального забезпечення основних конституційних прав і свобод кожній людині, яка перебуває або проживає на їх території та захисту власних національних інтересів, державного суверенітету, політичного, соціально-економічного, культурного розвитку своїх громадян. Крім того, існують та функціонують й інші глобальні тенденції, котрі детермінують актуальність досліджуваної в дисертації проблематики – це насамперед формування та дія могутніх тенденцій правової глобалізації, що веде до взаємодії та взаємного переплетіння національного конституційного права з загальним міжнародним правом, на базі якого виникає конституціоналізація міжнародного правопорядку та інтернаціоналізація конституційного правопорядку держав. Наслідком чого є виникнення феномену глобального конституціоналізму та міжнародного конституційного права, коли національні конституційні цінності, серед яких знаходяться й права людини, рецептуються міжнародним правом, стають об'єктом міжнародно-правового регулювання, а потім у вигляді міжнародно-правових зобов'язань держав по міжнародним договорам повертаються знову в національний конституційний правопорядок, але вже «підсиленими» міжнародним правом та можливостями міжнародного контролю з боку міжнародної спільноти держав.

Звідсіля проблематика дисертаційного дослідження, що виконане А.В. Левенець, розглядається через призму саме таких тенденцій, воно є актуальним з наукових та практичних позицій, а також є соціально і політично детермінованим та своєчасним.

Останній висновок ґрунтується на аналізі кризових явищ в сучасному українському суспільстві і державі, що об'єктивують та актуалізують проблематику дослідження. Дійсно, загострення соціально-економічної ситуації, своєчасне вирішення соціальних проблем вимагає не лише об'єднання зусиль усіх рівнів публічної влади, а й впровадження механізмів суттєвого підвищення мотивації членів територіальних громад, серед яких є й іноземні громадяни, а також фізичні особи з іншим правовим статусом, з метою формування системи самодопомоги та самоорганізації на рівні територіальних громад, використання її інноваційних форм, що дозволить вирішувати соціальні проблеми шляхом використання власних ресурсів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема роботи виконана в межах затвердженої науково-дослідної теми кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова «Імплементация міжнародних стандартів прав людини в розвитку правової системи України та особливості їх реалізації», номер державної реєстрації: 0113U00299, яка має виконуватись з 2013 по 2017 рік. Також дисертація виконувалася в межах та відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року № 14-10.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження, що обумовлена основними аспектами її актуальності, є комплексний аналіз муніципально-правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні, а також формування висновків та пропозицій для органів державної влади та органів місцевого самоврядування відносно здійснення політики розширення обсягу прав та свобод іноземців-постійних мешканців, яка відповідає сучасним європейським та світовим стандартам.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні задачі:

- дослідити складові елементи конституційно-правового статусу іноземців в Україні як основи виникнення та реалізації всіх інших галузевих правових статусів;

- охарактеризувати підстави, строки та умови перебування або проживання іноземців в Україні, проаналізувати співвідношення прав та свобод іноземців, що постійно проживають на території нашої держави та іноземців, які тимчасово перебувають в Україні;
- визначити сутність та принципи муніципально-правового статусу особи в Україні;
- з'ясувати яким чином на загальнодержавному рівні взаємовідносини між людиною та державою, які обумовлені в першу чергу наявністю/відсутністю громадянства трансформуються в якісно нові взаємовідносини між муніципальною владою та членами територіальної громади на місцевому рівні;
- проаналізувати нормативну базу щодо визнання та наділення іноземців, які постійно проживають на території України, муніципальними правами та відповідність вітчизняних правових норм зарубіжній та міжнародній практиці в цій галузі;
- розглянути сутність статутної нормотворчості та її можливості щодо розширення обсягу прав та свобод іноземців в місцевому самоврядуванні з метою формування в них статусу повноцінних членів місцевої громади.

Слід зазначити, що авторка дисертації в основному справилась з поставленими задачами, які розкриті з використанням сучасних методів юридичного пізнання на достатній доктринальній, нормативній та фактологічній базі.

Авторкою правильно визначені та сформульовані об'єкт і предмет дослідження.

Так, **об'єктом дослідження** є суспільні відносини в галузі встановлення, забезпечення, реалізації та захисту муніципальних прав людини як члена територіальної громади.

Предметом дослідження виступає муніципально-правовий статус іноземців в Україні.

Дисертаційне дослідження має достатню **методологічну основу** – її становить сукупність філософсько-світоглядних, загальнонаукових принципів і

підходів та спеціально-наукових методів пізнання муніципально-правових явищ та процесів, використання яких дало змогу отримати науково-обґрунтовані результати.

Використання автором дисертації структурного аналізу та синтезу, системно-функціонального, історичного, статистичного, порівняльно-правового, формально-логічного та інших методів пізнання юридичної реальності сприяло розкриттю проблематики теми, її актуальності, а також це дало змогу авторові зробити достовірні та науково і праксеологічно обґрунтовані висновки.

Так, використання аналітичного методу пізнання дозволило розподілити муніципально-правовий статус іноземців-членів територіальної громади на окремі складові елементи та розглянути більш детально муніципальні права, обов'язки, принципи та гарантії їх реалізації, міжнародні стандарти прав людини в локальному соціумі, міграційну політику та тенденції розвитку національного законодавства в цій галузі. Метод синтезу при дослідженні муніципального статусу іноземців в Україні дозволив розглянути його як складову частину конституційно-правового статусу людини, а також як об'єктивно необхідну складову муніципальної реформи, що виступають важливими показниками демократичного розвитку нашої держави та її євроінтеграційного майбутнього. Історичний метод використовувався автором з метою дослідити основні етапи становлення та розвитку конституційно-правового статусу іноземців на території сучасної України, виявити найбільш сприятливі періоди для проживання іноземців, а також соціально-політичні наслідки для нашої держави в контексті проведення політики сприяння іноземним колоніальним поселенням в Україні. Порівняльний (компаративістський) метод дав можливість дослідити позитивний досвід регулювання муніципально-правового статусу іноземців-постійних мешканців (іммігрантів) в зарубіжних державах та можливості його використання в Україні. Базою для такого аналізу виступали як розвинуті європейські, зокрема скандинавські, країни (Швейцарія, Чехія, Велика Британія, Німеччина), так і країни СНД (Російська Федерація, Білорусь). Результатом вивчення зарубіжного досвіду стало твердження, що більшість держав формують та сприяють тенденціям до зрівняння в правах на місцевому рівні власних громадян та

іммігрантів і надають їм відповідно весь спектр конституційних прав та свобод аж до політичних.

Нормативну базу дисертаційного дослідження становить чинне законодавство України, законодавство інших держав, правові акти їх органів місцевого самоврядування.

Можна погодитися з автором в тому, що **дисертаційне дослідження володіє відповідною науковою новизною щодо одержаних результатів.** Вона полягає в тому, що дисертаційна робота є одним з перших в Україні досліджень, де здійснено комплексний аналіз проблеми муніципально-правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні, обґрунтовано необхідність внесення змін в національне законодавство України щодо профільного регулювання конституційно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства, а також в муніципальне законодавство щодо чіткого врегулювання суб'єктного складу та структури територіальної громади з визначенням статусу всіх її членів, який базується на принципі рівності та рівноправності щодо участі у вирішенні питань місцевого значення.

Зокрема, у межах дослідження автором вперше сформульовано низку теоретичних положень і висновків профільної праксеологічної спрямованості. Так, вперше:

- запропоновано внесення змін в Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року та доповнення його окремим розділом, який би врегулював системно всі найголовніші права та свободи іноземців в Україні, а також встановлення в ст. 3 його різницю між іноземцями, що тимчасово проживають або перебувають на території України від іноземців, які постійно проживають в нашій державі та складають частину її населення;

- на підставі аналізу положень міжнародних договорів та національного законодавства доведено необхідність внесення змін в ст. 36 (право на об'єднання в громадські організації, на участь в професійних спілках), ст. 39 (право на мирні зібрання) Конституції України, з метою встановлення цих прав не лише за

громадянами України, а й за всіма особами, які на законних підставах постійно знаходяться на території України;

- обґрунтовано, що будь-яка особа, яка постійно проживає в межах територіальної громади, незалежно від її громадянства та іншого правового стану, строку такого проживання та інших суб'єктивних факторів має рівні права на участь в здійсненні МСВ, так само як і рівні обов'язки, за виключенням тих, що прямо передбачені Конституцією України;

- запропоновано на відміну від нині існуючої формальної реєстрації особи за місцем проживання, згідно якої і визначається належність особи до конкретної територіальної громади, розширення переліку підстав, за якими особа (в тому числі іноземець) може вважатись членом відповідної територіальної громади, а саме: наявність власної/орендованої нерухомості, здійснення підприємницької діяльності, сплата податків особою або сплата роботодавцем податків за особу і т.д.;

- рекомендовано введення інституту уповноваженого територіальної громади з інтеграційних питань і наділення його відповідними повноваженнями в контексті реалізації на місцях загальнодержавної міграційної політики та з метою розробки муніципальних програм допомоги та захисту прав іноземців-постійних мешканців як членів територіальної громади.

Практичне значення одержаних результатів визначається актуальністю дослідження, новизною і висновками – загальнотеоретичними і практичними. Сформульовані у дисертації пропозиції та висновки можуть бути використані: - у *правотворчості* – у процесі законодавчої діяльності і в приведенні національної нормативної бази у відповідність до фундаментальних конституційних принципів, які визначають основи взаємовідносин держави, суспільства та індивіда; - у *науково-дослідній сфері* – основні положення роботи можуть бути використані для подальшого вивчення проблематики правового статусу людини і громадянина, а також правового статусу осіб з різним правовим станом у галузях конституційного, муніципального, цивільного та підприємницького права України, міжнародному публічному та міжнародному приватному праві; - в *навчальному процесі* – при викладанні навчальних курсів з конституційного права України, конституційного

права зарубіжних країн, а також спеціальних дисциплін конституційно-правової і муніципально-правової проблематики; - у *правозастосуванні* – для вдосконалення роботи представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад щодо забезпечення муніципально-правового статусу людини, а також гарантування і захисту прав людини системою органів виконавчої влади на місцях.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційного дослідження обговорювалися на кафедрі конституційного права та правосуддя ОНУ імені І.І. Мечникова, під час семінарів та круглих столів з проблем конституційного та муніципального права. Окремі позиції дисертаційного дослідження виносились як наукові доповіді на університетські та міжнародні конференції, а саме: міжнародна науково-практична конференція «Конституційно-правовий вимір в розвитку правової системи України» (Одеса, 2013 р.) (тези опубліковано), 68-а наукова конференція професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І.І. Мечникова (економіко-правовий факультет) (Одеса, 2013 р.) (тези опубліковано), 69-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2014 р.) (тези опубліковано), міжнародна науково-практична конференція «Лібералізм та права людини» (Одеса, 2015 р.) (тези опубліковано), 70-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2015 р.) (тези опубліковано), Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука та практика: виклики сучасних євроінтеграційних процесів» (м. Братислава, Словачка Республіка, 2015 р.) (тези опубліковано), Міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграція в умовах світової глобалізації» (Одеса, 2016 р.) (тези опубліковано), 71-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2016 р.) (тези опубліковано).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли своє висвітлення у 16 наукових публікаціях, в тому числі у 5 статтях, опублікованих у виданнях, визначених фаховими для юридичних наук в Україні, в 1 статті у науковому

періодичному виданні зарубіжної держави, в 2 статтях, опублікованих в нефахових наукових виданнях та в 8 тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації. Архітектонічна структура дисертації зумовлена її метою, завданнями, об'єктом та предметом, а також логікою і послідовністю розкриття теми дослідження, викладення його результатів. Вона складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів та висновків, списку використаних джерел (173 найменувань на 20 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з яких основного тексту – 197 сторінок.

У **вступі** автором обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено зв'язок з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про їх апробацію та впровадження, а також про кількість публікацій.

У **Розділі 1 «Концептуально-теоретичні та нормативні підходи до визначення конституційно-правового положення іноземців в Україні»**, що складається з трьох підрозділів, автором досліджується конституційно-правова регламентація та принципи правового статусу іноземців в Україні, підстави для перебування іноземців в Україні, в контексті їх особливостей та умов імміграції, а також конституційні права та обов'язки іноземців в Україні.

Розділ 2 «Правовий статус іноземців в місцевому самоврядуванні України» складається з трьох підрозділів, в яких досліджуються структура муніципально-правового статусу особи в Україні та зокрема, іноземців, особливості нормативно-правового регулювання муніципальних прав та тенденції розвитку цього галузевого статусу іноземців.

В **Розділі 3 «Актуальні питання формування правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні»**, що складається з трьох підрозділів, досліджується роль та діяльність органів державної влади України в формуванні правового статусу іноземців як членів територіальної громади, питання нормативної регламентації та розширення обсягу прав іноземців в межах місцевого самоврядування України, а також роль статутної нормотворчості як ефективної

форми формування та реалізації муніципально-правового статусу іноземців в Україні.

У **Висновках** сформульовано найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, наведено теоретичне узагальнення та доктринальні і нормативні підходи до вирішення наукової проблеми щодо формування та наявності муніципально-правового статусу іноземців, забезпечення їх прав і свобод в місцевому самоврядуванні України. Серед висновків найбільшу увагу привертають наступні положення, що не тільки актуалізують проблематику теми, а й служать гарантією розвитку та вдосконалення наступних наукових пошуків:

1. Муніципально-правовий статус людини в Україні – це окрема галузь прав та свобод людини, пов'язана із її проживанням в межах конкретної територіальної громади та можливість самостійно вирішувати всі найважливіші питання функціонування та розвитку цієї громади. Муніципально-правовий статус, як і будь-якій інший галузевий статус людини базується на загальному конституційно-правовому статусі, оскільки саме Конституція в ст.140 визначає зміст місцевого самоврядування як «право територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

2. Муніципально-правовий статус особи пов'язаний із комплексом прав і свобод, які можуть бути реалізовані як індивідуально (участь в місцевих виборах, участь в місцевих референдумах, доступ до муніципальної служби), так і колективно (демонстрації, мітинги, збори громадян за місцем проживання). Низка встановлених в законодавстві муніципальних прав належить всім жителям територіальної громади, в тому числі іноземцям (право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, також на відшкодування за рахунок органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні

ними своїх повноважень, право брати участь у громадських слуханнях, право ініціювати розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування, право обирати та бути обраними до органу самоорганізації населення та ін.).

3. Окремої уваги потребує факт визначення особи членом конкретної територіальної громади. Згідно положень діючого законодавства, факт проживання особи в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а отже і належність її до територіальної громади, підтверджується реєстрацією за місцем проживання, яка здійснюється на підставі Закону «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» від 11 грудня 2003 року. Враховуючі дещо умовний процес реєстрації особи за місцем проживання, а також розбіжність в багатьох випадках місця реєстрації та фактичного місця проживання особи, доцільним видається розширити перелік підстав, за якими особа може вважатись членом відповідної територіальної громади і визначити такими: наявність власної або орендованої нерухомості, здійснення підприємницької діяльності, сплата податків особою або сплата роботодавцем податків за особу, членство в органах самоорганізації населення.

4. В процесі дослідження встановлено, що терміни «іноземці-члени територіальної громади» та «іммігранти» можна використовувати як рівнозначні, оскільки виходячи з положення Конституції, членами територіальної громади є «постійні жителі», а Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» передбачає можливість отримання посвідки на постійне проживання лише для іноземців, які отримали дозвіл на імміграцію в Україну та для біженців. З вищевикладеного слідує, що важливою складовою державної політики щодо формування статусу іноземців-членів територіальної громади є міграційна політика, оскільки саме в її межах відбуваються основні дії, направлені на закріплення основних прав та свобод мігрантів, гарантії їх реалізації та захисту.

Дисертаційне дослідження має достатню наукову базу, що складає 173 джерела літератури та нормативних актів, що дозволило автору в достатній мірі

розкрити вузлові аспекти проблематики теми та запропонувати науковій спільноті доброякісні висновки.

Необхідно зазначити, що в процесі дослідження автор проявляє відповідну наукову сміливість відносно доволі спірних питань доктрини та теорії сучасного публічного, в тому числі міжнародного та муніципального права, але йому вдається досить впевнено аргументувати свою позицію, яка підчас розходиться з основними напрацюваннями в сфері цієї досить розвиненої та в багатьох випадках, усталеної правової системи.

Слід відмітити глибоке знання автором теоретичних засад конституційного, муніципального та міжнародного права, що допомагає йому досить свободно орієнтуватися в складних теоретичних конструкціях, узагальнювати досить суперечливий матеріал та робити продуктивні висновки, що володіють онтологічною та методологічною властивостями.

Робота читається з інтересом, її положення підтверджують, що автор не тільки є вже сформованим дослідником, а й може вирішувати досить складні і суперечливі теоретичні проблеми конституційного та муніципального права та органічно ув'язувати їх з соціальною практикою.

Поряд із зазначеними вище здобутками, у процесі роботи над дисертаційним дослідженням автору не вдалося уникнути окремих суперечливих тверджень, не з усіма висновками та пропозиціями А.В. Левенець можна погодитися і тому деякі з них залишаються дискусійними та потребують додаткових пояснень під час захисту.

Зокрема, при ознайомленні з дисертацією та авторефератом виникають наступні зауваження й побажання:

1. Автор в своєму дослідженні вказує на проблематику феноменології муніципальних прав людини, а також на міжнародно-правовий підхід щодо визначення в публічному праві «прав негромадян», але говорить про це як би в якості окремої девіації, окремого випадку, окремої доктринальної позиції. На наш погляд, вказані доктринальні пропозиції повинні були б виступати методологічними засадами всього дисертаційного дослідження – саме це б надало йому

методологічної логіки, достатнього методологічного навантаження та відповідної аргументації.

2. Розкриваючи муніципально-правовий статус іноземців в Україні у порівнянні з конституційно-правовим статусом громадян України, автор не аналізує покоління прав людини, що, як ми вважаємо, напрямую впливають на розвиток прав іноземців в державі перебування в контексті формування колективно-індивідуальних та ідентифікаційно-особистісних прав, причому не в контексті трьох поколінь прав людини (О. Лукашова), а в контексті формування вже п'ятих-шістьох поколінь прав людини, як це пропонують представники зарубіжної доктрини.

3. Вважаємо, що більш глибокому розкриттю автором вузлових питань теми допоміг би більш широкий доктринальний підхід до її загальної проблематики, який напрямую є пов'язаним з соціальною функцією місцевого самоврядування, з гносеологічним розумінням такої функції, бо, як ми вважаємо, функції у теоретичному аспекті треба тлумачити не тільки як основні напрямки діяльності місцевого самоврядування, але й в номінаційно-онтологічному їх тлумаченні – тобто щодо призначення локальної демократії в суспільстві і державі – саме в цьому розумінні соціальна функція місцевого самоврядування виступає як стрижнева та системоутворююча, бо фактично є всією сферою існування та діяльності місцевого самоврядування, сферою існування, функціонування й розвитку соціально-правового статусу його суб'єктів і органів, й головним чином, територіальної громади. Звідсіля, сутність соціальної функції місцевого самоврядування є більш широкою та глибокою – від природного права до «висот» людської психології, від теорії «малих груп» до політичної соціології, від психіки конкретної людини до «нейроюриспруденції» (психологічна теорія права Л.Й. Петражицького) тощо. Хотілося би знати, як автор відноситься до такого методологічного підходу?

4. У дослідженні автор приділяє відповідну увагу аналізу міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, що регулюють правовий статус іноземців в житті на місцевому рівні. Але б було доречним, на наш погляд, проаналізувати й інші міжнародні угоди, що прийняті в рамках Ради Європи та

відносяться до всього локального населення чи окремих його категорій, що також прямо або опосередковано впливають на формування правового статусу іноземців на муніципальному рівні (питання щодо молоді, інвалідів, пенсіонерів, дітей, родин тощо), або ж сфер соціального життя, що спонукають іноземців функціонувати в рамках територіальних громад непатріманіальної держави (транскордонне телебачення, культура, свобода переміщення тощо). Це б надало дослідженню більш солідну міжнародну базу, яка й фактично виступає «детонатором» у виникненні муніципально-правового статусу іноземців.

5. Не досить зрозумілою видається позиція автора щодо доцільності наведення у роботі аналізу права громадян на мирні збори (ст. 39 Конституції України)). Особливо це помітно у контексті того, що це практично не пов'язується з муніципально-правовим статусом іноземця. Автор дисертації веде мову про те, що право іноземців брати участь у мирних зборах є запорукою повноцінної реалізації ними соціально-економічних прав і свобод. Повністю погоджуючись з цим, слід акцентувати увагу на відсутності зв'язку авторської позиції із юридичним оформленням і реалізацією муніципально-правового статусу іноземця. У п. 6 висновків до дисертації також наводиться положення ст. 39 Конституції України на тлі відсутності «прив'язки» до муніципально-правового статусу іноземців. Чи доцільно це? Це ж саме стосується і аналізу заборони для іноземців створювати асоціації по різних засадах (п. 2 висновків до дисертації). Яким чином це стосується муніципально-правового статусу іноземців? Вважаємо, що тут необхідно додатково обґрунтувати авторську позицію.

6. У тексті дисертації зустрічається категорія «галузевий статус людини» (стор. 194). По-перше, викликає сумнів юридична коректність цього формулювання. А, по-друге, воно є досить цікавим та продуктивним з доктринальної точки зору та перспективної можливості обґрунтування інституціоналізації та конституювання муніципальних прав людини. Що мав на увазі автор дисертації, використовуючи такий підхід?

Хочу зауважити, що акцентуючи увагу на відповідних положеннях дисертації, ми мали за мету отримати додаткове їх пояснення або стимулювати розгортання наукової дискусії відносно їх наукової якості або наукового супроводження.

Висновки. Дисертація А.В. Левенець є завершеною науково-дослідною роботою, котра містить вирішення важливого наукового завдання, що має суттєве значення для конституційно-правової та муніципально-правової теорії та практики в Україні. Основні результати дисертації досить повно викладені у необхідній кількості статей у фахових наукових виданнях, а також тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Співставлення текстів дисертації та автореферату свідчить, що їх основний зміст в основному є тотожним.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертація Левенець Анжели Вікторівни на тему: «Муніципально-правовий статус іноземців в Україні» виконана на належному науково-теоретичному рівні, за змістом та обсягом відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,

головний науковий консультант

Інституту законодавства Верховної Ради України,

Заслужений діяч науки і техніки України

М.О. Баймуратов

Підпис професора М.О. Баймуратова засвідчую:

